

## Vanhan runolaulajan tarina.

(Vuosi sitten manalle siirtynyt prof. Samuli Paulaharju oli Karjalan harras ystävä. Millä hartaudella ja ymmärtämyksellä hän suhtautuikaan Vienassa säilyneeseen kalevalaiseen kulttuuriin ja sen edustajiin, runolaulajiin! Sitä todistaa osaltaan seuraavakin, hänen aikanaan kirjoittamansa kertomus Miihkali Perttusesta.)

Vienan-Karjalan kaukainen korpimaa oli suurien runojen ja runolaulajien valittu kotimaa.

Monta mainiota laulumiestä täällä aikoinaan asui, niinkuin Vuonnisen Maliset ja Kielöväiset, Tšenan Ketuset sekä Venehjärven Lesoset. Mutta kaikkein parhaita taitajia olivat Latvajärven kuulut Perttuset.

Latvajärven karjalaiskylä on lähellä Suomen rajaa, Suomussalmen kohdalla. Entiseen aikaan ei täältä vienyt ihmisten ilmoille minkäänlaista maantietä. Vain pahainen metsäpolku ohjasi Suomen puolelle Raatteen torppaan, ja samanlaiset metsäläisten kulkukeinot vetivät Vienan kylille. Köyhiä ja kurjia olivat melkein kaikki kylän talot. Pienet, karut peltotilkut antoivat kovin vähän jumalanhyviä, mutta mäkimännystä saatiin lisäksi petäjäistä, järvet antoivat kalaa ja erämaissa juoksenteli monenlaista metsänelukkaa. Vähäväkisinä ja varattomina korpikylän asukkaina elivät täällä Perttusetkin. Mutta sitä suuremmat olivat heidän lauluvaransa.

Vanha Arhippa, joka muisteli sukuperänsä juontuvan Suomesta, Oulujoen Perttulasta, oli koko Vienan mahtavin runomies. Itse Lönnrot kävi häntä laulattamassa 1834, ja kävi yli 80-vuotiaan ukon luona sitten M. A. Castrénkin. Monet kymmenet pitkät virret Arhippa lauloi Lönnrotille, mutta vielä paremmaksi laulajaksi sanoi hän väkevää taattoansa, "Suurta-Iivanaa", joka jo aikoja sitten oli mennyt manalle. Hänellä olisi ollut virttä vaikka pariksi viikoksi, Arhippa-äijä muisteli, surullisena huokailen, ettei hänen pojistaan enää tule laulajaa hänen jälkeensä.

Mutta vanhan laulumiehen nuorimmasta pojasta, Miihkalista, kumminkin tuli laulaja, miltei isänsä vertainen. Niinkuin Arhippa oli oppinut virtensä isolta taatoltaan, niin taas vuorostaan Miihkali syrjästä sanatonna kuunteli, kun virsikäs isä jonkun toisen suuren runomiehen kanssa laulaa jurotteli, kuunteli ja kätkei vanhat virret visusti mieleensä...

Kauniin Latvajärven rannalla, Olekseinniemiellä, Perttusen suku asusteli.

Elämä oli ankaraa, tietämällä metsäperällä. Miihkali asusti kahden vanhemman veljensä kanssa kotitalossaan, Viitasenvaralla. Mutta kuolivat molemmat veljet, joutuivat kohta veljesten emännätkin mullan alle, ja molempien orvot lapset jäivät Miihkalin hoitoihin. Ei tahtonut Miihkali työntää heitä mierolle, vaikka omankin, seitsenlukuisen lapsiparven elättämisessä oisi ollut kylliksi. Ukko koetti huolehtia orvoistakin. Kävi hän kalassa, kävi metsällä, kynti pieniä pellojaan ja kaikkein ahkerimmin nytki petäjää. Vuosikausiin ei talossa syöty puhdasta jumalanviljaa, vaan petäjäistä täytyi aina panna sekaan. Joskus sattui niinkin suuri



Kuulun runolaulajan Miihkali Perttusen muistokivi Latvajärven kalmistossa — Suomal. Kirjall. Seuran pystyttämä.

köyhyys, ettei ollut leivän muruakaan suuhun. Yhtä suuressa puutteessa oltiin toisessakin talossa. Mutta kun sitten saatiin vähän jumalanjyviä, niin kupilla niitä jaettiin pirttiin ja toiseen. Ja kohta saattoi vanha virsi iloisesti kajahtaa Perttusen pirtissä. Miihkali hyrähti:

Lauletah Lapinki lapset,  
rikarinnat riekahuijah  
nuotivolla nukkuossa,  
moatessa remutulella,  
miksipä mie en laula  
jyvän seämen syötyöni  
puhtukaisen purtuoni,  
selvän leivän leikattuoni."

Voi Miihkali kyllä laulaa nälkäisenäkin ja huolissaan, mutta silloin laulu tuli toisenlainen:

"Tulis huolista heponi,  
murehista musta ruuna,  
ei ole sitä hevosta,  
ku miun huoleni vetäisi,  
mureheni kiinnittäisi."

Puute pani Miihkalin etsimään elatuksen apua Suomenkin puolelta. Talvisin, syksyllä joulun edellä ja taas kevätpuolella joulun jälkeen korpien laulaja asteli Kiannalle lampaannahkoja muokkaamaan ja ompelmaan niistä turkkeja. Talosta taloon ukko käydä käpsytteli ja viipyi isoissa paikoissa päiväkaudet muokaten nahkoja ja sitten kursien niistä turkkeja. Hyvin muistavat vanhat kiantalaiset vielä pienehkön Karjalan ukon, joka aina ahkerana hääri toimessaan ja hartaana risti silmiään ruvetessaan ruualle. Ei ukko liikoja puhellut eikä koskaan laulanut suuria virsiään. Runoton





Tukkäläinen Yhdysvalt. minist. Hamilton.

ja arkipäiväinen Kianta ei ollut oikea laulupaikka. Pyhät virret saattoivat kaikua vain Karjalan suurilla salomailla ja Vienan läikkyvillä vesillä sekä pyhässä kotipirtissä. Siellä oli virttä ymmärtävä kuulijakuntakin.

Joka talvi Miihkali aina samoihin aikoihin saapui Kiannalle virkansa töihin, ja joka talvi häntä sinne aina odotettiin. Mutta kerran ei ukkoa kuulunutkaan, ei toisena eikä kolmantena talvena...

Mutta sitten, aikojen kuluttua, syyspuinnin aikaan saapui kylille sokea, repaleinen ukko pienen pojan kepeistä ohjailemana. Tämä oli Miihkali, nahkojen muokkaaja, Latvajärven suuri laulaja. Viisissä-, kuusissa- ja kymmenissä oleva miesparka oli menettänyt silmiensä valon. Ei kysynyt Miihkali nyt työtä, vaan kyseili kylän paloja, kulkien vaieten ja haparoiden vanhoilta tutuilta ovilta toisille tutuille oville. Hyvin ottivat kiantalaiset Miihkalin pirttiinsä, syöttivät häntä, juottivat häntä ja vielä varasivat hänen mieronpussiinsa pellonviljaa, leipää ja muuta syötävää.

Vanhaksi tultuaan Miihkali ei enää jaksanut kulkea Suomen kylillä almua anelemassa. Poikansa Petrin hoidossa hän eleli sokeana entisessä kotitalossaan ja koetti minkä jaksoi kylän töillä ansaita edes omat ateriansa. Hän haparoi naapuritaloihin, milloin mihinkin, ja sai tanhuassa hakata havuja tai istua nurkassa verkkoa kutomassa taikka survoa huhmaassa petäjänkuoria. Usein hänen täytyi pitkät tunnit viettää sillan alla karsinassa, raskaassa kivenpuussa käsikiviä väentämässä. Mutta köyhä Miihkali jauhoi köykyttä ja tyytyväisenä vain lauleli:

"Miepä jauhan Joakolleni,  
veännän veäräsorkalleni,  
eipä miulle Joakko jauha,  
eipä vieännä veäräsorkka."

Palveluksistaan ukko sitten sai emänniltä vaatimatoman ruoka-aterian penkille ovensuuhun.

Kova kohtalo vainosi vanhaa laulajaa toisinkin. Vanha Arhipan talo, kaksikerroksinen vienalaiskoti, jossa oli eletty ja kasvettu, paloi kokonaan. Poika Petri rakensi uuden, karsinattoman pienen pirtin samoille sijoille. Mutta muutaman vuosikymmenen kuluttua tuli tuhosi tämänkin. Siitä Petri muutti ja vei sokean isäukonkin mukanaan pikkuiseen Saaren taloon Latvajärven Suureensaareen. Ja täällä Miihkali eli loppuikänsä. Oli kovien kohtaloiden miehellä kyllä aihetta sanoa ja laulaa:

"Kanna korppi, huoliani,  
murehieni, musta lintu,  
lampihin kalattomahe,  
aivan ahvenettomahe!  
Kun kannat kalallisehe,  
kalat kaikki huolestuuve,  
ahvenet alas mänöyve."

Pimeä ja iloton oli vanhan laulajan chtoopuoli. Yksikseen hän aina hiljaisena oleskeli. Uunilla ukko usein resuisena maata kellelteli, ja penkillä hän söi köyhän ateriansa. Mutta hetket, jolloin joku vanhojen virsien kysyjä tuli häntä laulattamaan ja sanoja kirjalle panemaan, olivat hänelle juhlahetkiä. Hyvillä mielin, kirkastunein kasvoin ja virkeänä valkopartainen, tuuhea-tukkainen vaari avasi koko sanaisen arkkunsa, ja laulu hänellä oli, oli monia tuhansia säkeitä. Ja suuri oli ukon ilo, kun Suomalaisen Kirjallisuuden Seura antoi hänelle pienen eläkerahan, joka aina joka vuosi osasi saapua tänne kaukaisen salokylän pieneen puutteen pirttiin. Vesissä silmin siitä vanha laulaja laulaen kiitteli.

Vanhat virret olivat Miihkalin parhaana ilona pimeänä elämäniltana. Itsekseen hän saattoi usein hyreksiä nuorena kuultuja, jo aikojen kuolleelta isäukolta oppimiansa säkeitä. Mutta saattoi hän myös pitkät ajat kyhjäyttää pyhän jumalankuvansa edessä hyreksien pitkiä rukouksia, odotellen, että hyvä Jumala korjaisi hänet, kovia kokeneen ja paljon kärsineen matkamiehen, korjaisi tuolle ilmalle autuaisiin olosijoihin...

Kuuli hyvä Jumala viimein sokean Miihkalin rukoukset ja päästi hänet pitkästä pimeydestään. Syksyllä 1899 Miihkali muuana iltamyöhänä levätessään kerran nyökkäsi päätään ja huokasi henkensä. Ja vanhus oli silloin jo ainakin yhdeksissäkymmenissä.

Syksyisenä päivänä Miihkali soudettiin kotisaareltaan järven Kalmosaaren rantaan. Vitsaköysillä oli arku kiinnitetty pitkään korentoon, ja monin miehin kyläläiset olivat korennosta kantamassa, toiset taas kulkivat perässä kaimaajina. Oli joukossa vanhoja itkiämuoreja, jotka hautaa lähestyttäessä virittivät vaikeroivan virren:

"Tulkoa ilman lintuset iluolemah,  
valveutukkoa vastoalemah  
kaikki valkeijen syntysien  
omakuntaiset..."

Sinne tuuheiden kalmakuusien alle Miihkali kätettiin Arhipan, Suuren-Iivanan ja muiden omakuntaisten joukkoon. Valkeiden syntysien vanhat laulumiehet ottivat iloiten vastaan väsyneen vaeltajan.